

Omvärldsanalys Utvecklingsförvaltningen 2009

Efter flera år av stark tillväxt och ökande sysselsättning i Sverige märks nu en avmattning i tillväxten och en viss dämpning av konjunkturen väntas. Den främsta orsaken till dämpningen är en svagare varuexport. Lönerna ökar snabbare på grund av ett något stramt arbetsmarknadsläge och högre löneavtal än på många år. Det stigande kostnadstrycket bidrar, tillsammans med högre livsmedels- och energipriser, till att inflationen ökar.

Efterfrågan på arbetskraft har ökat kraftigt det senaste året, samtidigt som både antalet lediga jobb och antalet sysselsatta har ökat. Arbetsgivarna i Stockholms län är positiva inför framtiden, även om man har sänkt sina förväntningar något jämfört med tidigare rekordnivåer. Fram till tredje kvartalet 2008 förväntas sysselsättningen i länet öka med cirka 17 000 personer, eller 1,7 procent. Samtidigt fortsätter arbetsgivare att uppleva en ökad brist på arbetskraft.

Rekryteringsproblemen fortsätter att stiga, men det finns skillnader mellan olika yrken. Svårigheterna ökar inom teknik- och datayrken, men även en del yrken inom den privata tjänstesektorn, inom transport och revision och yrken med högskolekrav inom den offentliga tjänstesektorn. Bristen på arbetskraft ökar inte längre inom industri- och byggnadsyrkena, men ännu är bristen störst inom just byggyrkena och specialistyrken inom industrin, samt några högskoleyrken inom den offentliga sektorn, exempelvis läkare och forskollärare.

Det råder brist på utbildade gymnasielärare inom flera ämnesområden, främst gäller det yrkeslärare men även lärare inom det praktiskt- estetiska ämnesområdet. Problemet förvärras av att rekryteringar till grundutbildning för yrkeslärare fortfarande är mycket liten, samtidigt som pensionsavgångarna är stora.

Situationen är fortsatt svår för arbetssökande som ännu inte fått förankring på arbetsmarknaden, Det är främst lågutbildade ungdomar, utomeuropeiskt födda personer utan högskoleutbildning och funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga.

Flyktingmottagningen förväntas öka även under 2008. Därefter kommer nytt regelverk för anhörighetsinvandring. Bland annat pågår en utredning om försörjningskrav. Alla EU-länder kräver att flyktingar ska kunna försörja sina anhöriga innan de får komma till Sverige, det förväntas träda i kraft den 1 januari 2009. Tillstånden till Irakier har minskat från tidigare 93 % till 43 % i januari i år, delvis på grund av vissa ändringar med ansökningsförfarandet. Därtill kommer ett nytt avtal med Irak om återsändandet av flyktingar, som innebär att utvisningen inte kommer att vara frivillig.

Stockholms län befinner sig nu på toppen av en demografisk puckel bland 16-åringar. Utbildningsefterfrågan har klarats av, genom stark expansion av platser i äldre skolor och en extremt kraftig nyetablering av frigymnasier. Över 160 gymnasieskolor finns nu i länet. Antalet 16-åringar kulminerar under åren 2007-08 i så gott som alla länets kommuner. Tyresö har 750 elever födda 1992, vilket gör detta till den särklassigt största kullen i kommunens historia.

I Tyresö kulminerar antal 16-18 åringar först 2010. Även Nacka når sin topp detta år. Kullarna minskar sedan påtagligt under åren som följer. Vid en jämförelse av år 2015 jämfört med toppåret är minskningen av antalet gymnasister hela 19 % för Tyresö kommun.

Gymnasieungdomar i Haninge minskar med 18 %, medan ungdomar i Söderort minskar med 12 % och Nacka enbart med 10 %.

Under intagningen till 2007 märktes en överkapacitet av elevplatser inom de teoretiska programmen. En redan påtaglig konkurrens om eleverna, skärps ytterligare de kommande 10 åren. Konkurrensen blir tuffast för skolor som enbart erbjuder SP och NV. Fortfarande sker nyetablering av frigymnasier i länet. En skola startar i dagarna i Tyresö centrum, troligen i blygsam skala, med sikte på totalt 200 elever om några år.

Lagändringen som möjliggör IV-program på friskolor har medfört en ökande marknad, som kan ha betydelse när elevunderlaget går ner. Några friskolor vänder sig till särskilda elevgrupper med behov av speciellt stöd. Behovet av kompetens inom marknadsföring kommer att öka för skolor som inte genom sitt läge eller rykte har kommande elevtillströmning tryggad.

Konjunkturen kan påverka elevintresset för program som i nuläget är mycket efterfrågade. Byggbranschen anses av nationalekonomer vara mest konjunkturkänslig. En lågkonjunktur medför att färre vill gå Byggprogrammet, och även Elprogrammet. Under lågkonjunkturen på nittiotalet hade Tyresö gymnasium färre än 30 sökande sammantaget till Bygg- och Elprogrammet jämfört med i dagsläget långt över 100 förstahandsökande.

Kommunerna i Stockholms län har träffat ett samverkansavtal inför intagningen 08/09 till gymnasieskolan i länet. Samverkansavtalet har undertecknats av 20 kommuner. Avtalet gäller nationella och specialutformade program inom den kommunala gymnasieskolan. De Individuella programmen är undantagna. Undantaget från samverkansavtalet är Samhällsvetenskapsprogrammet och Naturvetenskapsprogrammet i Stockholm stad. För eleverna i Tyresö medför detta att de blir förstahandsmottagna till alla nationella och specialutformade program i alla kommuner utom SP/NV till Stockholm stad. Därtill har Tyresö kommun ingått samverkansavtal med kommunerna inom Södertörn. *Oklarhet råder för närvarande om ett eventuellt tilläggsavtal för Värmdö.*

Regeringen har lagt ett förslag om nytt betygssystem som skall gälla för gymnasieskolan från 2011. Förslaget går ut på att dagens betygssystem ersätts mot ett med fler betygssteg. Det nya betygssystemet kommer att bestå av en sexgradig betygsskala. Där A-E ska stå för godkänt med A som det högsta och F som ny motsvarighet för dagens IG. Lärarna kommer därutöver att kunna ge eleverna ett streck i betyget. Det handlar om när elever skolkar eller är mycket sjuka och inte kan bedömas.

Vuxenutbildningen står inför stora förändringar. Flera utredningar om vuxenutbildning i framtiden kommer att presenteras under 2008. Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag på ett nytt nationellt system med fristående vuxenutbildning. Avsikten är att öka valfriheten för de vuxenstuderande och höja kvaliteten på utbildningen. Utredningen omfattar komvux, särsvux och svenska för invandrare (sfi) och skall bland annat behandla frågor om krav för att få tillstånd, hur ersättningssystemet ska se ut, utvärderingsmodell, sanktionsmöjligheter om kvaliteten brister, med mera. Utredningen ska vara klar i mars 2008.

Regeringen aviserade i februari 2008 om ett SFI-lyft med sju åtgärder för att förbättra svenskundervisningen för invandrare. Tyngdpunkten ligger på kompetenshöjning för lärare, nationella prov, tydligare mål och begränsad tid i sfi

Det råder idag inga tvivel om att regelbunden motion och goda kostvanor är av yttersta vikt för en god hälsa. Fysisk aktivitet har alltid varit en naturlig del av människans livsstil, men idag har vardagsmotionen till stor del försvunnit och vi lever ett allt mer stillasittande liv.

Människor blir alltmer fokuserade på livskvalitet och ställer allt högre krav på boendemiljöer, arbetsliv, fritid, den egna hälsan och relationer. Ett rikt och omväxlande kultur- och fritidsutbud får en alltmer framträdande roll vid människors val av kommun att bosätta sig i. Närheten till fritidsaktiviteter är vidare något som prioriteras allt högre. Mötesplatser i allmänhet, både inom kultur och fritid, är viktiga för medborgarnas ökade engagemang, trivsel och dialog. Där kan även vuxenverksamhet för till exempel äldre inrymmas. Samhället präglas av snabba förändringar. Det innebär också att förutsättningarna för fritiden förändras.

Fritid kan vara ett positivt komplement till ett välfungerande liv i familj och skola, som förstärker och utökar kompetenser och ett allmänt välbefinnande. Fritiden kan också vara kompensande, bekräftande eller reparerande, som motvikt till en i övrigt mindre tillfredsställande tillvaro i familj och skola. För en del ungdomar utgör fritiden själva livsnerven i deras vardag. Att lyckas väl i exempelvis idrott, konstnärligt utövande, dataspel eller få gensvar och betyda något i kontakten med djur kan väga upp misslyckanden på andra områden.

I ungdomsstyrelsens undersökning ”Unga med attityd” angav ungdomar att de vid sidan av traditionella mål som arbete, boende och familj även värdesätter hög levnadsstandard, självförverkligande, resor och fritid.

Biblioteken befinner sig i en förändringsfas, både som en följd av teknikutveckling och samhällsförändring. Det gamla lånebiblioteket har utvecklats till ett kunskaps- och upplevelsecentrum, som erbjuder medborgarna rika möjligheter att ta del av det som händer inom media, kultur och information. Utvecklingen med ny teknik, självbetjäning via webb och efterfrågan på nya medieformer kommer att fortsätta.

I en undersökning av Kairos Futures AB från 2007 angående skolans drivkraft och framtid angavs främst följande faktorer som viktigast; IT-utvecklingen med dels en utökad användning av IT samt den tekniska utvecklingen generellt, förändrade värderingar t ex ungdomars förändrade livsstil och medievana, ökade krav från föräldrar och elever samt växande kunskapsklyftor och ökande konkurrens om elever.

Allt fler områden påverkas av den tekniska utvecklingen. Medborgarna vänjer sig i allt större utsträckning att med några knapptryckningar kunna flytta pengar, betala en vara eller tjänst, boka biljetter samt få den information man behöver. Kravet på åtkomst till system och tjänster ökar oberoende av var man befinner sig. Med den snabba utvecklingen av IT-tjänster kommer även hotet om intrång. Risker för dataintrång, digital smitta och driftavbrott ökar kraftigt.